

N:o 159.

Af Herr B. Bengtsson: Om ändring i 9 § 2 mom. af Kongl. Förordningen den 11 Juli 1862, angående allmänt ordnande af presterskapets inkomster.

Enligt Kongl. Maj:ts nådiga Förordning af den 11 Juli 1862 pågår inom hela riket lönereglering för dess presterskap, så att hvarje prest får det lönebelopp, som, i anseende till tjänstegrad, embetsäligganden och lefnadskostnader i orten, anses utgöra anständig bergning. — Enligt 4 § skall inkomst af boställe beräknas efter inkomst af arrende eller hälftenbruk, sedan byggnadskostnaden är afdragen.

Enligt 6 § i samma nådiga Förordning skall all tionde, vare sig tertial, smör, fisk eller qvicktionde, utbytas mot bestämda afgifter, räknade för en tid af femtio år. Vid bestämmandet af dessa afgifter skall lönereglerings-nämnden ställa sig till efterrättelse de för Riket i allmänhet, eller särskildt för vissa orter gällande författningar och stadganden, samt göra afseende på hvad presterne förut haft i lön.

Enligt 9 § 2 mom. kunna sådana inkomster, som presterskapet innehar, hvilka grunda sig på statsanslag i kontanta penningar, kronotionde och hemmansräntor eller på arrenden för de af Kronan upplåtna stom-, annex- och mensal-hemman och lägenheter, som icke äro bostadsboställen, öfverflyttas på andra församlingar eller, om de icke äro presterskapet för all framtid tillförsäkrade, alldeles indragas.

Uti Svensk Författningssamling N:o 15, 1868 finnes intaget

”Kongl. Maj:ts och Rikets Kammarkollegii och Statskontors cirkulär till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och konsistorierna, angående uppbörd och förvaltning af medel, som under pågående lönereglering för presterskapet i Riket blifvit eller blifva från vissa presterliga beställningar afskiljda, men icke till Statsverket indragna.

Uti detta cirkulär återopas ett Kongl. Bref till Kammarkollegium och Kongl. Statskontoret af den 14 Febr. 1868, genom hvilket stadgas, att alla sådana medel, som blifvit öfver vid presterskapets lönereglering, skola samlas till en s. k. ”*Presterskapets*

skapets löneregleringsfond och för hvarje län särskildt bokföras, utan sammanblandning med statsmedel. — Uti denna löneregleringsfond skola medlen stadna och af Statskontoret förräntas, ”intill dess Kongl. Maj:t om nämnda medels användande vidare i nåder beslutar.”

Uti ett land som vårt, med så många olika lokalförhållanden, blifva sådana allmänna lagar, som gripa in i det bestående, ofta dels orättvisa, dels ställvis otillämpliga. Så är också händelsen med ofvannämnda lag. Uti de jordbruksrikare landsdelarne hafva boställen ett stort, godt och vinstgivande jordbruk med i allmänhet små skogsarealer. Der utfaller det vid löneregleringen så, att presterna kunna för en lättare tienstgöring, under billigare lefnadskostnad, billigare aflönas. Till denna aflöning lemna de stora boställena ett stort bidrag, hvaraf följer att åhörarnes bidrag blifva i samma mån mindre och skola lemnas af en välmående befolkning. Beträktadt från boställsinnehafvarens sida, kunna de med mindre kostnad uppdrifva sina boställen till ännu högre afkastning än den i löneregleringen beräknade, och vara temligen förvissade att genom skördar återfå hvad de förskottsvis utlagt. De få också en årlig andel i skogsafkastningen i utbyte för det de verkställa den lätta skogsvården öfver mindre skogar.

Uti de jordbruksfattigare landsdelarne blifver det alldeles tvärtom. Boställenas afkastning är der ringa, emedan det är ett mindre, magrare, af frost ofta besväradt jordbruk, så att, om frostförluster, öfversvämningar, höga arbetslöner m. m. tagas i vederbörlig beräkning, så gifva boställena knappast så mycket som byggnadsskyldigheten medtager. Löneregleringen verkställas här som annorstädes med bibehållande af alla gamla, af folket utgående lönetitlar. Boställena gifva ett ringa, om ens något bidrag till lönen, som i anseende till en mycket svår tienstgöring, långa och dyra transporter, höga arbetspris o. s. v. måste sättas betydligt högre, och skall följaktligen till vida högre belopp utgå af en *fattigare* befolkning. För presterna utfaller det så, att de icke kunna drifva upp sina boställen, emedan grödan fryser bort eller dränkes af de stora elföfversvämningarne, arbetspriset är högt, jorden mindre fruktbar och mångdubbelt svårare att odla och bruka.

Ofvannämde 9 § 2 mom. i Kongl. Förordningen den 11 Juli 1862 åsyftar att göra en öfverflyttning eller indragning af hemman och lägenheter, som icke äro bostadsboställen, så att arrenden af dem icke vidare kunna tagas i beräkning vid presterskapets aflöning. Hvarje upplåtet stom-, annex- eller mensalhemman har blifvit upplåtet åt en viss församling, som derigenom har fått sig tillerkänd eganderätten. Öfverlättes inkomst af hemman till annan församling, så blir den förre föruärad i sin eganderätt, och följdén blifver den, att församlingen i sinom tid måste af andra sina medel fylla hvad den förlorat — det blifver en indirekt skatteförökning.

Folkmängden kommer antagligen att allt framgent tillväxa; i den mån pre-

sternas göromål ökas, erfordras ett större antal prester och följaktligen större lönebidrag af folket. Jag känner icke något sådant förhållande, att hemman upplåtits för kyrkligt behof på behaglig eller viss, bestämd tid. Sannolikt hafva alla sådana upplåtelser, antingen derom nämnes i upplåtelsebrevet eller icke, varit afsedda att gälla för all tid, så att hvarje indragning af dem vore ett löftesbrott. Emellertid torde det, under nuvarande förhållanden, lätt kunna hända, att det ej fölle sig så noga med att åt församlingarne lemna i oqvald besittning de hemman, om hvilkas öfverlåtelse det icke nämnes i öfverlåtelsebrevet, antingen det menats att hemmanet öfverlåtes för all tid eller icke. Huru den fond, som länsvis håller på att bildas, kommer att användas, är ännu icke bestämdt; men af dess namn "Presterskapets löne-regleringsfond" skulle man kunna sluta, att den skall användas till aflöning åt presterskapet. Menas härmed, såsom jag förmodar, det lutherska presterskapet, så förtyenar tagas i betraktande det förhållande, att för detta presterskap äro lönerna i denna stund, eller blifva med det första, färdigreglerade öfver hela riket. Sedan alla lutherska prester sålunda blifvit med anständig bergning försedda, så skulle för dem intet mera erfordras, hvaraf följer, att fonden blifver ett öfverskott, uppkommet antingen genom minskning i presterskapets inkomster, eller genom ökning af församlingarnes äldre lönebidrag. Att en sådan ökning verkligen finnes, bevisas deraf, att för kapital eller arbete, som taxeras efter 2 art. Bevillningsförordningen, härefter skall lemnas särskildt bidrag till prestafföning (ett förhållande, som jag icke klandrar, utan blott påpekar); hvarförutom tillkommer en liten jemk här och en der. Att fonden sålunda samlas på folkets bekostnad är otvifvelaktigt. Då denna fond icke vidare behöfves för lutherska presterskapet, så lärer väl sannolikt ett af två inträffa, antingen att Staten behöfver den, eller att den blifver en tillgång för främmande christná religionssamfunds lönebehof. Statens behof äro stora, växa årligen, statsbrist står för dörren, och det skall efter min öfvertygelse inträffa, att Staten möjligen framdeles först lånar dessa länsfonders behållningar och sedan afskrifver skulden, "emedan kyrkan icke behöfver dem".

Då man nu riksdag efter riksdag ifrar för fullt oinskränkt religionsfrihet och steg för steg närmar sig detta mål, så skall den dag sannolikt komma, då katolska, baptistiska eller andra religionssamfunds presterskap komma Statens hjerta lika nära som lutheranerne och, likberättigade i allt annat, behöfva boställen och löner. Då kan denna fond lätteligen blifva dertill använd. På grund af dessa utsigter för framtiden äro lutherska kyrkans medlemmar fullt berättigade att å sin sida söka rädda hvad de rättsligen ega. Efter den ställning, i hvilken vi för nuvarande befinna oss, äro de s. k. "Presterskapets privilegier" af den 16 October 1723, vida mera *församlingarnes* och svenska lutherska *kyrkans* privilegier än presterskapets. Jag känner att benämningen "privilegier" låter illa i mångas öron; men, namnet förbisedt, måste jag påminna derom, att denna lag blifvit ånyo stad-

fästad vid antagandet af nya Riksdags-ordningen, att den således nu är ny, och enligt 114 § Regeringsformen icke kan annorlunda, än der nämnes, ändras. Förnyandet deraf 1865—1866 kan jag ej annorlunda anse än såsom innebärande ett upphäfvande af hvad som emot denna lag tillkommit emellan 1723 och 1866. Enligt 4 § deruti ”skola alla prester i gemen oförändradt behålla efter gammal sed sina biskopsstift, prebendesocknar och hemman, prestgårdar i städer och på landet, indelningsstommar vid deras annexer, tomter, kapellanshemman och boställen, klockarebord, utjordar, ängstegar, torp, bergsbruk och qvarnstillen med alla tillhörigheter, ehvad namm de hafva kunna, som antingen urminnes häfd är på eller af andra lagliga skäl kunna bevisas härtill lyda, hvilka egor och tillgor presterskapet skall till sitt underhåll skäl- och lagligen utan andras förfång bruka och häfda eller häfda låta till vatten och land.”

Det är icke ensamt presterskapet, som enligt 114 § Regeringsformen har privilegier — utan det är också Ridderskapet och Adeln samt städerna, och alla dessa privilegier stå ännu kvar i sin gällande kraft, utom hvad representationsrätten angår. Genom stadsprivilegierna äro städerna försäkrade om fortfarande besittning af de dem anslagna hemman. Det ena så väl som det andra eger bestånd. Men börjar man omflytta det ena, så må man ock omflytta det andra. Hvar stad har sina hemman — hvar församling eller kanske rättare sagdt — pastorat har sina prestboställen och stommar. Vilja städerna vara oqvalde i besittningen af sina hemman, så vilja vi landtboar också bibehålla våra presteboställen, med allt hvad dem tillhör. Det är vår lagliga rätt. Att mina farhågor, det Staten skall taga boställenas och boställsskogarnes framtida årliga afkastning ifrån oss, hemtas dels af ofvan åberopade förordning, cirkulär och löneroglering, dels har jag varit i tillfälle se och genomläsa ett underdånigt utlåtande af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Wernmland af den 6 Juni 1866, uti hvilket Konungens Befallningshafvande ordagrant yttrat, ”att öfverskotten af ecklesiastik boställsskog utöfver innehafvarens husbehof vore att anse såsom en statens tillhörighet, hvilken både kan och bör för dess ändamål användas” — yrkande Konungens Befallningshafvande i samma utlåtande, att presterskapets privilegier och öfriga gällande föreskrifter i andra afseenden böra lända till efterrättelse. Då boställets skog lærer vara boställets ”tillhörighet”, så anser jag att skogen bör följa sitt eget boställe och icke till annans behof användas. Eljest skulle åhörarne blifva tvungne att fylla den förlust, som presten tillskyndas genom skogens borttagande. På 1700-talet visste man icke ännu, att skogen skulle blifva af det värde som den nu har, och beräknades derföre då ingen afkomst deraf. Nu är den värderik, tillhör församlingarne i och för ecklesiastikväsendet, och kan dem ej fräntagas. Den tillhör hvarken Staten eller länen.

På grund af hvad jag haft äran anföra får jag värdsamt föreslå, att Riksdagen för sin del ville besluta eller hos Kongl. Maj:t göra underdånig framställning

om följande förändringar uti Kongl. Förordningen angående allmänt ordnande af presterskapets inkomster den 11 Juli 1862.

9 § 2 mom. erhålle följande lydelse:

De inkomster åter, som grunda sig på statsanslag i kontanta penningar, eller förläningsspanmål, må, i den ordning här nedan stadgas, i händelse af befogenhet, från en till annan församling öfverflyttas eller alldeles indragas, det sednare dock endast i de fall att de icke äro presterskapet för all framtid tillförsäkrade.

Som hvarken boställen eller annat bidrag till presterskapets afföning inköpts eller betalats länsvis, utan alltid för enskild församlings behof, så föreslås, att underdånig framställning må göras, att de medel från församling, som kunnat inflyta till presterskapets lönerogleringsfond, må tillfalla samma församlings blifvande boställskassa, hvarom jag i annan motion nu väcker fråga.

Jag anhåller om remiss till vederbörligt Utskott.

Stockholm den 22 Januari 1870.

B. Bengtsson,
från Wermland.